

Motala kommun
motala.kommun@motala.se
Rektorn vid Fågelsta skola
Jangunnar.hjalmarsson@motala.se

Beslut för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn i Fågelsta skola
i Motala kommun

Tillsyn i Fågelsta skola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Motala kommun under 2014. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Fågelsta skola besöktes av Skolinspektionen mellan den 24 och den 27 mars 2014.

Fakta om skolenheten

Fågelsta skola är belägen på landsbygden i Motala kommun. Skolan har vid Skolinspektionens besök 104 elever fördelade på åldersintegrerade klasser från förskoleklass till årskurs 6. Förskoleklassen har sin undervisning tillsammans med årskurs 1 och 2 i två parallella klasser. I årskurs 3–4 finns en klass och i årskurs 5–6 två klasser. Det finns också ett fritidshem där 55 av eleverna är inskrivna.

Skolan leds av en rektor med hjälp av en samordnande lärare. Rektor ansvarar för ytterligare en skola, Charlottenborgsskolan, samt skolans fritidshem. Alla lärare ingår i samma arbetslag.

Av skolans redovisning av kunskapsresultaten för läsåret 2012–2013 framgår att 70 procent av eleverna i årskurs 3 uppnår kunskapskraven för godtagbara kunskaper i svenska, 50 procent i matematik, 90 procent i naturorienterande ämnen och 80 procent i samhällsorienterande ämnen. I årskurs 6 nådde 80 procent av eleverna kunskapskraven för betyget E i idrott och hälsa, 83 procent i matematik och 92 procent i geografi. I övriga ämnen nådde alla elever betyget E.

Kommunens fritidshem inspekteras på kommunövergripande nivå och beskrivs och bedöms i särskilt beslut.

Helhetsbedömning

Tillsynen visar att undervisningen i Fågelsta skola sker i en trygg skolmiljö med studiero för eleverna.

Rektor har inte säkerställt att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består av planering, uppföljning och utveckling av verksamheten. Det är angeläget att rektor tar sitt ansvar som pedagogisk ledare och aktivt driver skolenhetens utvecklingsarbete för att på ett tydligare sätt skapa ett gemensamt fokus i syfte att vidareutveckla verksamheten och förbättra kunskapsresultaten.

Undervisningen utgår från de nationella målen. För att höja elevernas kunskapsutveckling och öka måluppfyllelsen vid skolan behöver dock arbetet med särskilt stöd förbättras. Rektor måste se till att elevernas behov av särskilt stöd skyndsamt utreds och att åtgärdsprogrammen både till form och innehåll följer kraven i författningarna.

Dessutom behöver elevhälsans arbete förtydligas både avseende deltagande i utredningar av särskilt stöd men också för att arbeta förebyggande och hälsofrämjande på skolan.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Motala kommun att vidta nedanstående åtgärd/åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 29 augusti 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Särskilt stöd

Bedömning

Motala kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Vid utredning av en elevs behov av särskilt stöd ska samråd ske med elevhälsan om det inte är uppenbart att detta inte behövs.
- Behovet av särskilt stöd ska skyndsamt utredas.
- Åtgärdsprogram ska beslutas av rektorn och till formen uppfylla författningarnas krav.
- Åtgärdsprogrammen ska ange vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Åtgärdsprogram ska utformas på sådant sätt att de kan följas upp och att insatserna kan utvärderas löpande.
- Beslut om särskild undervisningsgrupp för elever placerade i den kommungemensamma verksamheten Ekenäs ska fattas i enlighet med författningarnas krav.

Motivering

Skolan ska ge alla barn och elever möjlighet att nå utbildningens mål. En del i detta arbete är att skolan ska ge det särskilda stöd en elev behöver. Enligt skollagen ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd. Av skollagen framgår vidare att vid utredningar av särskilt stöd ska samråd ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt.

Av skollagen framgår vidare att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Beslut om åtgärdsprogram får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:8) med kommentarer om arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd framgår följande. Ett åtgärdsprogram är ett redskap för lärare, annan skolpersonal och rektor i arbetet med att stödja en elev i behov av särskilt stöd, så att han eller hon får förutsättningar att utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen och nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Samtidigt är det en skriftlig bekräftelse på elevens behov av särskilt stöd och vilka stödåtgärder som ska vidtas. I det praktiska arbetet fungerar åtgärdsprogrammet som ett stöd

vid planering och genomförandet av den pedagogiska verksamheten kring eleven. Vidare är det viktigt att de åtgärder som skolan utarbetar och dokumenterar är konkreta och utvärderingsbara, och att de är kopplade till elevens behov och de mål som har satts upp. Rektorn bör också se till att informationen om att överklaga ett beslut om åtgärdsprogram är formulerad på ett sådant sätt att eleven och elevens vårdnadshavare förstår hur de ska gå tillväga. Detta behöver ske skriftligt.

Enligt Skolinspektionen får en huvudman eller rektor inte utarbeta rutiner som motverkar elevhälsans uppdrag att vara delaktig i utredningen av särskilt stöd. Elevhälsan ska vara en resurs i samband med utredning av elevers behov av särskilt stöd och det måste alltid göras en individuell bedömning om det är uppenbart obehövligt att samarbeta med elevhälsan. Elevhälsans kompetenser måste således finnas tillgängliga i inledningsskedet av utredningen av elevens behov av särskilt stöd.

På Fågelsta skola förekommer fall där processen för det särskilda stödet inte fungerar vilket får till följd att alla elever inte får det särskilda stöd de behöver. Det finns elever som har behov av åtgärdsprogram där rektorn inte alltid beslutar utifrån den pedagogiska utredningen hur behoven ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Elevhälsan deltar inte heller i utredningar av särskilt stöd. Det är klasslärarna som gör pedagogiska utredningar och utarbetar åtgärdsprogram vilka sedan beslutas av rektorn.

Skolinspektionen har tagit del av åtgärdsprogram vilka utarbetats för elever på skolan. Åtgärdsprogrammen anger inte alltid vilka behoven är, konkreta mål och hur de ska tillgodoses. Åtgärdsprogrammen är av generell karaktär där "eleven ska uppnå målen" är en vanligt återkommande formulering men utan koppling till specifikt ämne eller läroplanen. Det saknas också information om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Detta måste tydligt framgå av ett åtgärdsprogram, redan då beslutet fattas. Även åtgärdsprogram utan överklagandehänvisning förekommer.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att arbetet med särskilt stöd inte genomförs enligt författningarna. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Särskild undervisningsgrupp

Av skollagen framgår att om det finns särskilda skäl, får ett beslut om åtgärdsprogram för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ges enskilt eller i annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till. Av prop. 2009/10:165 framgår att åtgärden att placera en elev i en särskild undervisningsgrupp ska vara ett särskilt beslut som fattas av rektor i samband med ett beslut om åtgärdsprogram.

Vid Skolinspektionens besök framkommer att det finns ett flertal elever tillhörande Fågelsta skola som har sin huvudsakliga undervisning vid Ekenäs resursskola som är en kommungemensam verksamhet med egen rektor för personalen men där varje elev har kvar sin placering på sin hemskola under hela undervisningstiden. Rektorn på elevens hemskola (Fågelsta skola) har också kvar sitt ansvar gentemot eleven och följer löpande upp elevens utbildning. Av intervju med rektorn på Fågelsta skola framkommer att det finns beslut om åtgärdsprogram i samband med placering av en elev i Eke-

näs resursskola, men att rektorn inte fattat något beslut om placering i särskild undervisningsgrupp.

Skolinspektionen bedömer därmed att verksamheten inte uppfyller författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

3 kap. 8–11 §§ skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Motala kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn måste särskilt verka för att utbildningen planeras och utvecklas med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.
- Bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Motivering

Av skollagen följer att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Vidare ska rektorn särskilt verka för att utbildningen utvecklas och att det på skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i att på ett systematiskt och kontinuerligt sätt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på kvalitetsarbetet ska vara att de nationella målen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Läroplanen anger att rektorn, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal på skolan, har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.

Av Skolinspektionens kvalitetsgranskning (2012:1) om rektors pedagogiska ledarskap framgår att pedagogiskt ledarskap innefattar allt som handlar om att tolka målen samt beskriva aktiviteter för en god måluppfyllelse i relation till de nationella målen i skolan och för att förbättra skolans resultat så att varje elev når så långt som möjligt i sitt lärande och sin utveckling. Det betyder att rektor måste ha kunskap om och kompetens för att tolka uppdraget, omsätta det i undervisning, leda och styra lärprocesser, samt skapa förståelse hos medarbetarna för samband mellan insats och resultat.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framgår att ett systematiskt kvalitetsarbete innebär att systematiskt och kontinuerligt följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. I kvalitetsarbetet måste därmed skolans olika resultat följas upp och analyseras. Av de allmänna råden framgår att rektorn bör se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analyser och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser. Detta innebär bland annat att den dokumentation som persona-

len gör i olika delar av kvalitetsarbetet måste systematiseras och sammanställas så att analyser kan genomföras.

Rektorn vid Fågelsta skola är rektor för två skolenheter med tillhörande fritidshem. Rektorn delar sin tid mellan de båda verksamheterna. Detta innebär att rektorn finns på Fågelsta skola i genomsnitt två dagar i veckan. Rektorn har planerat sitt arbete för att kunna medverka varannan vecka vid de veckovisa pedagogkonferenserna. Av Skolinspektionens enkät framkommer att det pedagogiska ledarskapet och utvecklingen av utbildningen får mycket låga indexvärden (4,7 respektive 3,7) av skolenhetens pedagogiska personal. Vid tillsynen framkommer olika bilder av hur de pedagogiska diskussionerna genomförs. Enligt lärarna handlar diskussionerna mer om organisation än pedagogik när rektorn deltar på pedagogkonferenserna och de saknar ett pedagogiskt ledarskap. Det finns således inte någon tydlig gemensam övergripande struktur för pedagogiska diskussioner på skolan. Det som görs sker på enskilda lärares initiativ och på arbetslagstid enligt lärarna medan det enligt rektorn sker strukturerat och planerat. Skolinspektionens bedömning är att då strukturen för det pedagogiska ledarskapet saknas och olika uppfattningar föreligger kring de pedagogiska diskussionerna får det konsekvenser för skolenhetens utvecklingsarbete och det systematiska kvalitetsarbetet.

På Fågelsta skola finns ett kommungemensamt system för inrapportering av kunskapsresultat till huvudmannen. Dessa resultat finns också tillgängliga för skolans personal. Rektorn har inget system eller struktur för ett systematiskt kvalitetsarbete på skolenhetsnivå men däremot på elevnivå. Skolinspektionen bedömer att de resultat och underlag som tas fram på skolan och som rapporteras in till huvudmannen diskuteras och analyseras på elevnivå men inte i tillräcklig utsträckning på ämnes- eller klassnivå. Vid tillsynen har varken lärare eller rektor gjort någon analys av de sammanställningar som gjorts och som har resulterat i prioriterade utvecklingsområden. Skolenheten saknar därför underlag för förbättring då skolan i liten utsträckning följt upp och analyserat hur utbildningen behöver utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolenhetens pedagogiska ledarskap och skolenhetens arbete med det systematiska kvalitetsarbetet. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 9 § skollagen

4 kap. 4–6 §§ skollagen

Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Motala kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Eleverna ska erbjudas språkval i enlighet med författningarna.
- Elevhälsan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

- Det ska finnas tillgång till elevhälsans samtliga kompetenser utifrån elevernas behov.

Motivering

Språkval

Enligt skollagen ska det finnas språkval i grundskolan. Huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska. Huvudmannen ska också sträva efter att därutöver erbjuda andra språk som språkval. En elev får istället för ett språk som erbjudits välja det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i, svenska eller i svenska som andraspråk underförutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk, engelska eller teckenspråk. De språkval som huvudmannen beslutar om ska erbjudas alla elever på alla skolor i kommunen.

Av tillsynen framgår att huvudmannen har överlåtit till skolenheterna att besluta om det antal språkval som skolan kan erbjuda baserat på resurser och elevintresse. Fågelsta skola erbjuder enbart tyska och spanska som språkval. Eleverna erbjuds dock inte övriga språkval eller modersmål och teckenspråk som valbara språk i skolans språkval.

Skolinspektionen bedömer att skolenheten brister i att erbjuda språkval och att huvudmannens tillvägagångssätt inte är förenligt med förordningarna. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristen.

Elevhälsa

Av skollagen framgår att för eleverna i förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas av elevhälsan och dess kompetenser (medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska). I prop 2009/10:165 om den nya skollagen understryker regeringen att arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper i skolan. Det måste också finnas kompetens att tillgå för detta arbete.

Av tillsynen framkommer att elevhälsan arbetar genom ett beställningsförfarande där lärare eller rektor på skolan författar en förfrågan till elevhälsan och ett ärende upprättas. Eleverna har inte möjlighet att på egen hand skapa ett sådant ärende till elevhälsan utan detta gör lärare eller rektor. Av intervjuer med lärare och elevhälsa framkommer att elevhälsans arbete, till följd av beställningsförfarandet, främst är reaktivt. Elevhälsan arbetar inte heller systematiskt och främjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Någon samverkan mellan elevhälsa och övrig personal förekommer inte i någon större utsträckning, lärargruppen menar att de ibland kan kontakta elevhälsan via telefon för handledning i ett specifikt ärende.

Specialläraren har en halvtidstjänst på skolan och arbetar utifrån de åtgärdsprogram som upprättats. Elever kan besöka skolsköterskan som är på plats en dag varannan vecka men övriga kompetenser i elevhälsan (läkare, kurator, psykolog och specialpedagog) träffas endast efter förfrågan när ett uppdrag skapas. Väntetiderna när ett ärende har skapats varierar. Det är elevhälsoteamet själva som gör en prioritering av de

ärenden som kommer in. Vid utredningsärenden där psykologinsats krävs är väntetiden för en utredning ett år.

Enligt Skolinspektionen innebär beställningsförfarandet att fokus enbart hamnar på individnivå och inte på det generella förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Ett års väntetid på psykologkompetens vid ett utredningsarbete bedöms inte ligga inom ramen för vad som kan ses som att eleverna har tillgång till elevhälsas alla kompetenser.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det finns brister i arbetet för elevhälsan. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

2 kap. 25 § skollagen

10 kap. 4 § skollagen

9 kap. 4–5 §§ skolförordningen

I ärendets slutliga handläggning har utredarna Helena Boëthius, Jon Torkelstam och Sofia Lindstrand deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Hanna Antonsson
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.